

Kenan Hulusi Koray'ın *Beşer Dakikalık Hikâyeler* Kitabındaki “Öteki” Kadınlar

Ensar KESEBİR¹

Çalışmada Kenan Hulusi Koray'ın *Beşer Dakikalık Hikâyeler* kitabındaki “öteki” kadınlar; milliyetleri, ahlâkî yönleri, toplumsal ve cinsel kimlikleri açılarından irdelenmiştir. Hikâyelerde tasvir edilen Batılı kadınlar, milletlerine göre alt başlıklar halinde ayrı ayrı incelenmiş; Batılı kadınlar hem kendi aralarında hem de Müslüman-Türk kadınları ile mukayese edilmiştir. Hikâyelerde Batılı kadının konumunun yanı sıra Kenan Hulusi Koray'ın Doğulular hakkındaki yer yer oryantlizme yönelen bakış açısı da incelenmiştir. Ele alınan hikâyelerde dikkati çeken bulgulardan biri, düşmüş kadın olarak Müslüman-Türk kadınının seçilmemiş olmasıdır. Ahlâksız ve güvenilmez olan kadınlar, “gayrı Türk” olan “öteki” kadınlardır. Kitaptaki hemen hemen her hikâyede cinsellik söz konusudur. Hikâyelerin başkahramanları olan kahraman-anlatıcılar, dış güzelliğine hayran olduğu Batılı kadınlarla tek gecelik ilişki peşindedirler. Batılı kadınların milliyetleri değişir; ama onların cinsel bir meta olması değişmez. Çalışmada görülen bir diğer bulgu, Batılı kadınların “kötü” yönlerinin sadece ahlâksız olmaları değildir; kimileri düşmüş kadın olmalarının yanı sıra casustur; bazıları da para düşkünü, sahtekar tiplerdir. Neticede, çalışmada Batılı “öteki” kadınların kimlikleri üzerinden Türk kadınının ne olmadığı hikâyelerden örneklerle ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Kimlik, Kenan Hulusi Koray, Öteki.

The Other Women in Kenan Hulusi Koray's *Beşer Dakikalık Hikâyeler*

In this study, other women were examined Kenan Hulusi Koray's “Beşer Dakikalık Hikâyeler”. These “other” women were evaluated in terms of their nationality, sexual identity and moral condition. For western women in the story, it created sub-headings according to nationality. Western women were compared for both themselves and the Muslim-Turkish women. As well as the position of Western women Kenan Hulusi Koray orientalist perspective for Orientals also examined. One of the findings in the review of story, the bitch is selected as the Muslim Turkish woman. Lovers of Money, bitch even women who are unreliable, “non-Turkish” with “the other” are women. Sexuality is a topic mentioned in almost every in the book. Sexuality is a topic mentioned in almost every story in the book. The protagonist is the narrator of story, he wants to have sex with Western women to be amazed by the beauty. Western women's nationalities varies; but that does not change their sexual commodity. The study, based on the story written during the reign of the Republic gives us clues to how our women that they should not be. As a result, the Western study “other” Turkish woman had no women on their identity; rather Kenan Hulusi has been demonstrated with examples from the story he wants to see how to get them.

Key Words: Women, Identity, Kenan Hulusi Koray, Other.

¹ Okutman Doktor, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, ensarkesebir@hotmail.com.

Kenan Hulusi Koray'ın "Öteki" Kadınları: Beşer Dakikalık Hikâyeler ve Bir Yudum Su Kitaplarındaki Batılı ve Doğulu Kadınlar

Giriş

"Beşiği sallayan el, âleme hükmeder" (Ömer Seyfettin, 2001: 93)

Milletler, toplumlar ve bireyler kendilerini tanımlamak için daima bir "öteki"ne ihtiyaç duymuşlardır. Kendileri haricindekilerden üstün olduklarını ifade etmek, vurgulamak ya da ispatlamak için kendi tarihlerinin, geleneklerinin, devletlerinin, kültürlerinin farklı ve seçkin olduğunu düşünürler. Baudrillard'ın vurguladığı gibi, "*istediğiniz kadar homojenleştirin, bütünleştirin; eninde sonunda ayrılma gerçekleşecek. Hatta dışlama ve ayrımcılık, bütünleşme alanındaki ilerlemeler'le doğrudan bağlantılı olacak*" (2012: 105). Baudrillard, yüzyıllar boyunca ötekiliğin kapsamayı, dışlamayı, kabullenmeyi ve ayrımcılığı bünyesinde barındırdığını; ötekinin öteki olarak kaldığı sürece sorun teşkil etmediğini ama ötekinin farklılaştığında, yakına geldiğinde ırkçılığı doğurduğunu ifade eder (2010: 122).² Ramazan Korkmaz (2004: 20) ise, "*yok edici bir inisiyatifle gelişen ötekileştirmenin*" büyük bir tehdit olduğunu ve ötekileştirilen kişinin "*bilerek veya bilmeyerek yaşatıldığı bu zorunlu süreçte, düşünce ve eylemlerindeki kendine özgünlüğü[nü]*" kaybettiğini, "başka"ya döndüğünü vurgular. Ötekileştirme bireye veya millete yönelik olabileceği gibi daha geniş dairede bir medeniyete karşı da olabilir. Örneğin, Batı medeniyeti Doğu medeniyetini kendisi gibi görmez. Doğu'ya fildişi kulesinden bakan Batı, kendi medeniyetinin öteki olarak gördüğü Doğu'dan insan hakları, demokrasi, güçler ayrılığı gibi değerler ile ayrıldığını düşünür. Edward Said'in Orientalism (Şarkiyatçılık) kavramı ile tanımladığı ve Batı'nın Doğu'yu küçümsemesi, ona egemen olmak istemesi diye açıkladığı durum, tam olarak bu "ötekileştirme"nin ete kemiğe bürünmüş halidir. Said, Şarkiyatçılığın tanımını şöyle yapar: "*Strateji gereği, Batılıya görece üstünlüğünü hiç yitirmeksizin Şark'la kurabileceği bir olanaklı ilişkiler dizisi sağlayan bu esnek konum üstünlüğüne dayanır hep*" (2008: 17). Ayrımcılığı bünyesinde barındıran "öteki" kavramı milletler için kullanılan, irkî manada bir ayrımcılık da değildir. Öznenin ötekisi bazen de karşı cinstir; kadın erkeğin ötekisidir. Dışının erilin ötekisi olma derecesi, onun yabancı bir millete mensup olması ile bir kademe daha artar. Yani "ahlâksız", "namussuz" kadın zaten dışlanan bir ötekidir; buna bir de o kadının "yabancı" olması eklenince cinsel ötekiliğin yanına ırksal ötekilik de eklenir.

Bireyin çocukluğundan itibaren karakterini şekillendiren öğelerin başında şüphesiz ki aile gelir. Ailenin dejenere olması, anne-baba arasındaki irtibatsızlık ve

² Baudrillard'ın (2010: 118) "öteki" konusunda vurguladığı bir diğer husus; üzerinde çokça durulan, çok fazla yazılar kaleme alınan "öteki" kavramını tüketildiğidir. "*Ötekiliğin maden yatakları tükeniyor; hammadde olarak Öteki'ni tükettik*" (2010: 19), "*İrkin, deliliğin, sefaletin ve ölümün kaba ve katı ötekiliği bitti. Tüm geri kalanlar gibi ötekilik de pazarın, arz ve talep yasasının boyunduruğuna girdi*" (2010: 118). Baudrillard'a göre, ötekilik tüketildiği gibi dönüşüme de uğramıştır. "*Birdenbire, öteki canı çıkarılmak, nefret edilmek, dışlanmak, baştan çıkarılmak için değil; anlamak, kurtarmak, özen göstermek ve saygı görmek için artık*" (2010: 119). Ötekiliğin bu dönüşümüne karşı Baudrillard'ın bir teklifi de vardır: "*İnsan Hakları'ndan sonra Öteki Hakları'nın ilan edilmesi gerekir*" (2010: 119).

Kenan Hulusi Koray'ın "Öteki" Kadınları: Beşer Dakikalık Hikâyeler ve Bir Yudum Su Kitaplarındaki Batılı ve Doğulu Kadınlar

anne ya da babanın eksikliği çocuk üzerinde doğrudan etkilidir. Kenan Hulusi Koray'ın ele aldığımız hikâyelerinde neredeyse hiçbir güzel huylu anne yoktur. Kadın, genellikle cinsel bir metadır. Kadın düşmüş olsa bile birçok güzel huyu bulunabilir; karakteri sağlam olabilir. Örneğin Ahmet Mithat Efendi, *Henüz On Yedi Yaşında* adlı romanında düşmüş kadının çaresizliklerini, umutsuzluklarını dile getirmiş ona bir bakıma müşfikane bir nazarla bakmıştır³. Herkül Milas (2005: 137), Semiha Ayverdi'nin "Mabette Bir Gece" adlı kitabındaki "Anadolu" hikâyesinde, Rum fahişeyi akladığını "daha doğrusu yermediğini" vurgular. Millas, Rum fahişe Mariya ile "ermiş bir insan olan Baba Aleksandros" arasında cereyan eden şu konuşmayı hikâyeden iktibas eder: "Ermiş ona şöyle der: 'İnsansın, yani yaradılışın en son basamağına yükselmiş bir mahluk; ben yalnız kendimi hor görme hakkına haizim, başkalarını değil' "(Milas, 2005: 137). Kenan Hulusi Koray'da böyle bir bakış açısını göremeyiz. Bu durum biyografik bir okuma yapılarak onun geçmişiyle, ailesindeki problemlerle irtibatlandırılabilir. Niyazi Meşe⁴, Kenan Hulusi'nin eğitimine devam ederken ailevi bazı problemler yaşadığını söyler. Kenan Hulusi'nin babası ikinci bir evlilik yapmış; üvey annesi ile anlaşamayan Kenan Hulusi, babasının evini terk etmiştir. Kenan Hulusi'nin incelediğimiz hikâyelerinde kadın karakterleri genellikle kötü olarak çizmesi ve onları sadece cinsel bir obje olarak resmetmesi akla Kenan Hulusi'nin aile hayatındaki düzensizlikleri getirmektedir.

"Gayri Türk" ve "Gayri Müslüman" Kadınlar

Kenan Hulusi'nin *Beşer Dakikalık Hikâyeler* adlı hikâye kitabında, Müslüman ve Türk olmayan birçok Batılı kadın karakter vardır. Anlatıcı, bu gayri Türk ve gayri Müslüman "öteki" kadınları, genellikle fizikî görünüşlerine göre değerlendirmiş ve onlardan cinsel bir obje olarak söz etmiştir. Kitaptaki hikâyelerde anlatıcı neredeyse bütün "öteki" kadınları fiziksel açıdan değerlendirmiş; onların düşmüş kadın olduklarını vurgulamıştır. Kitaptaki Batılı "öteki" kadınları milliyetlerine göre dört başlık altında toplamak mümkündür:

1. Rus Kadınları

³ Fazıl Gökçek (2006: 135-136), Ahmet Mithat Efendi'nin romanlarında Osmanlı toplumundaki farklı "millet"lere yer verdiğini ifade eder. Gökçek'e göre, "mucib-i letafet renkleri"[ini] romanlarında bir araya getiren Ahmet Mithat, "*kendisini sadece Müslüman toplumu anlatan bir yazar değil, çok dinli ve çok milletli Osmanlı toplumunun yazarı olarak*" görmek ve göstermek istemektedir (2006: 136).

⁴ Niyazi Meşe (1996), *Kenan Hulusi Koray'ın Hikâye ve Romanlarında Şahıslar*, Selçuk Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi, Konya.

Kenan Hulusi Koray'ın "Öteki" Kadınları: Beşer Dakikalık Hikâyeler ve Bir Yudum Su Kitaplarındaki Batılı ve Doğulu Kadınlar

Beşer Dakikalık Hikâyeler'de "öteki" Batılı kadınların ikisi Rus'tur. Rus kadınlarının anlatıldığı hikâyelerden biri "**Bir Beyaz Rus**" adını taşır. Hikâyenin ana karakterlerinden biri "*küçük ismi Çörni, annesinin çağırdığı isimle Çernoçka[dır]*" (Koray, 2000: 69). Anlatıcı Çörni'yi tasvir etmeye geçmeden önce Rus kadınlarının genel özelliklerinden söz eder. Anlatıcıya göre, Rus kadınları kırk beş yaşına kadar "iyi bir kadın forumunu" korumaktadırlar. Çörni ise on yedi yaşında son derece güzel bir Rus kızıdır. Çörni, otuz beş yaşındaki annesi Zinoşka ile Kırım'daki harpten kaçmışlardır. Zinoşka, hayat kadınlığı yaparak geçimini sağlamaktadır. Hikâyede sık sık Çörni'nin fizikî güzelliğinden bahsedilir; düz ve çekik burnu, yeşile kaçan gözleri, sarı yüzü ile Çörni cazibeli bir kadındır. Anlatıcı, Çörni'ye âşıktır ve onun işe girmesine vesile olur. Çok iyi gitar çalan Çörni, anlatıcının da desteği ile konserler vermeye başlar ve zengin olur. Çörni ve annesi belirli bir servet edindikten sonra yurt dışına giderler ve anlatıcı ile Çörni'nin ilişkisi biter. Çörni ve annesi Zinoşka'nın belirgin özelliği dış güzelliğidir. Çörni'nin tek ayrıcalıklı vasfı gitar çalmayı bilmesidir. Düşmüş bir kadın olan ve kocası Nikolayeviç ile beraberken de eşini başka adamlarla aldatan Zinoşka'yı anlatıcı şu kelimelerle betimler: "Kaltak", "yabancı" ve "para düşkünü" (Koray, 2000: 72-75). Esasında, anlatıcının elinde Zinoşka ve Çörni'nin hayat karşısındaki mağdur konumuna vurgu yapabilecek, onların neden böyle bir hayata sürüklendiklerini açıklayabilecek bir malzeme vardır. Kırım'daki savaş, Zinoşka'ya ve Çörni'ye keskin ahlakî anlayışla değil de daha naif daha insanî nazarla bakılmasını sağlayabilecek bir hakikattir. Fakat anlatıcı savaştan birkaç cümle ile bahseder ve bu "mağduriyeti" fazla irdelemez. Ahmet Hamdi Tanpınar (2003: 465-466), Ahmet Mithat Efendi'nin *Mihnetkeşân*'da dönemin romanesk edebiyatına aksi bir şekilde düşmüş kadına daha doğrusu düşmek üzere olan bir kadına "kaideci ahlâk" nazarıyla değil; "hakikî insan ahlâkı" ile yaklaştığını ifade eder. Kenan Hulusi ise, bu hikâyede hem Çörni'ye hem de anne Zinoşka'ya ne kaideci ne de hakikî insan ahlâkı bakış açısı ile yaklaşmış; bu karakterlerin trajedilerine değinmemiştir.

Beşer Dakikalık Hikâyeler'de Kenan Hulusi'nin Rus kızlarından bahsettiği ikinci hikâye, "**Altı Sene Evvel**" adlı hikâyedir. Kahraman-anlatıcı, hikâyede Viyera adındaki bir Rus kızından söz eder. Viyera Bekleşova, "*mükemmel bir kızdır. Hem asildir*" (Koray, 2000: 29). "Kanı temiz" olan Viyera, kahraman-anlatıcının gözünü büyülemiştir; anlatıcıya göre Viyera "*dünyada eşine emsaline rast gelinmez bir mahlûk[tur]*" (Koray, 2000: 29). Hikâye, kahraman-anlatıcının on yedi yaşındaki Viyera ile birlikte olması ile biter. Kenan Hulusi'nin "Bir Beyaz Rus" hikâyesindeki Rus kadını algısı ile buradaki durum benzerdir. Rus kadınlarının dış güzelliklerinin haricinde başka güzel meziyetleri yok mudur? Rus kadınları, sadece bir gecelik ilişkinin bir metası mıdır? Kitaptaki hikâyeler, "Cumali" hikâyesi müstesna olmak üzere, kısa ve özür. Kayahan Özgül (Koray, 2000: 15) "*Beşer Dakikalık Hikâyeler*", "*adından da anlaşılacağı gibi 'hızlı' hikâyelerdir. 'Beş dakika' yazılış müddeti midir, okunuş müddeti mi, bilinmez*" der. Ancak hikâyeler kısa olsa da Rus kadınlarıyla ilgili herhangi bir psikolojik okuma yapılmaz. Rus kadınlarının bu duruma neden düştükleri birkaç cümle ile olsun ifade edilmez. Hikâyede Rus kadınlarını anlatan iki hikâye vardır; ikisinde de Rus

Kenan Hulusi Koray'ın "Öteki" Kadınları: Beşer Dakikalık Hikâyeler ve Bir Yudum Su Kitaplarındaki Batılı ve Doğulu Kadınlar

kadınlarının en büyük meziyeti dış güzelliğidir. Kısa olan iki hikâyede de kahraman-anlatıcı ile Rus kızlarının ilişkisi "kısa" sürede bitmektedir.

2. Amerikalı Kadınlar

Beşer Dakikalık Hikâyeler'de Kenan Hulusi Koray, Amerikalı kadın karakterleri de anlatır. "**Olimpiyat Bebekleri**" adlı hikâyede, Berlin'de yapılan "936 Olimpiyadı"na (Koray, 2000: 149) gelen atletler arasında Amerikalı kadınlar da vardır. Anlatıcı, beş Amerikalı kadın atlet ile bir gazonoda tanışır. Beşi de "aşağı yukarı yirmi bir" yaşında olan "zari" Amerikalı kadınların kıyafetlerine Amerikan bayrağı işlenmiştir. Anlatıcı ile Amerikalı kadınlar; koyu bir sohbete başlarlar ve Amerikalı kadın "Cin Seküin", anlatıcıya Berlin'e niye geldiğini sorar. Anlatıcı "400 metrede koşmak istiyorum" deyince Amerikalı kadın anlatıcının şahsında Türkleri şöyle küçümser: "- *Tuhaf şey! Demek ki siz Türkler de sporu seviyorsunuz*" (Koray, 2000: 151). Seküin'in oryantalizmin izlerini taşıyan sözleri devam eder: "*Arkadaşına döndü: - Maksvel, dedi; ne garip! Bir Türk 400 metrede yarışa girecek!*" (Koray, 2000: 151). Amerikalı kadın atlete göre, bir Türk atletin 400 metre koşusuna katılması "garip" bir durumdur. Mis Seküin'e göre spor yapmak, olimpiyatlara katılmak sanki Amerikalılara ait bir aktivitedir. Amerikalı kadının "garip" sözlerinden daha garip olan durum ise, anlatıcının kendisini küçümseyen Mis Seküin'e, hatta diğer Amerikalı kadınlara -beşine birden- "aşık" olmasıdır. Anlatıcı gözünü kapadığında Amerikalı kadınları düşünmekten kendisini alamamaktadır: "*İşte kızıl saçlarıyla Helen Bravn. Bir disk şampiyonu olduğu hâlde kollarındaki kadın zarafetini muhafaza eden Cin Seküin! Mavi gözlü Ayrın Leskov! Sarışın Nansi! Küçük dudaklı ve dümdüz göğüslü Mis Maksvel! Hepsini ayrı ayrı düşünüyor ve onlara Olimpiyat köyünde değil de bir Amerikan barında ratlamağı daha fazla arzu ederek saat dördü bekliyordum*" (Koray, 2000: 152). Amerikalı kadınların oryantalist bakış açısı sadece Türklere yönelik değildir; Mis Seküin'in tüm bir Şark coğrafyasına ön yargılı baktığını anlatıcı ile arasında geçen şu diyalogdan anlayabiliriz:

- *Siz Türkler, dedi; randevularınıza bu kadar isteksiz mi gelirsiniz?*
- *Oh dedim; Mis Seküin! Dörtten evvel sizi rahatsız etmek istemedim.*
- *Garip şey! dedi, Hâlbuki biz, Avrupa'da şarka yaklaştığımızı ümit ediyorduk. Demek ki saat inceliği meselesi sizde de var*" (Koray, 2000: 152).

Mis Seküin, bir Şarklının zamana dikkat etme hassasiyetinin olduğuna, düzenli ve planlı olabileceğine ihtimal vermemektedir. Ayrıca Amerikalı Mis Seküin, Doğulu toplumlar ile beraber Avrupa'ya da gönderme yapmakta, ön yargılı bakış açısından Avrupalılar da nasibini almaktadır. Mis Seküin'e göre Avrupa Şark'a yakın olduğu için Avrupa'da da saat inceliği yoktur. "Amerikalı kadın" Seküin, sadece dış güzelliği ile tasvir edilen cinsel bir meta değildir; aynı zamanda kendine

Kenan Hulusi Koray'ın "Öteki" Kadınları: Beşer Dakikalık Hikâyeler ve Bir Yudum Su Kitaplarındaki Batılı ve Doğulu Kadınlar

güvenen ve Doğu'yu hatta Avrupalıyı da aşağılayan bir kadındır. Anlatıcı, Amerikalı kadınların bizden ve Avrupalılardan “*bir derece*” (Koray, 2000: 150) yüksek olduğunu vurgular. Hikâyede, dikkat çeken bir diğer husus, Amerikalı kadınların dış güzelliğidir. Anlatıcı, âşık olduğu hatta beraber olmak istediği kadınları sık sık dış güzellikleriyle tasvir eder. Amerikalı kadınlar “*henüz bebek denecek yaşta*”[dır], (Koray, 2000: 152) “*Ömrümde bu çeşit bir kadına ilk defa tesadüf ediyordum*”, “*büyük ve masmavi göz[lü]*” (Koray, 2000: 154). Neticede anlatıcı, kısacık hikâyede başlıca iki konuya temas etmiştir. Birincisi, Batılı kadınların sportif yönlerinden çok dış görünüşlerinin vurgulanması; ikincisi ise Amerikalı kadınların Türklere ve Doğu'ya ait oryantalist bakış açısı. Anlatıcının “*bebek*” diye tasvir ettiği fizikî güzelliklerine vurulduğu Amerikalı kadınlar, kalplerinin üzerinde Amerikan bayrağı taşımakta; Türkleri ve Doğuluları istihkar etmektedirler. “*Olimpiyat Bebekleri*” hikâyesinde, kitaptaki diğer hikâyelerde görmediğimiz bir durum söz konusudur. Cinsel bir meta olarak görülen, tek gecenin nesnesi konumundaki “*Batılı*” kadın, bu hikâyede “*doğuluları*” aşağılamaktadır. Batılı kadınların Doğulular hakkındaki sözleri, Edward Said'in Orientalism (Şarkiyatçılık) ile vurgulamak istediğine örnek mahiyetindedir. Said, Şark'ın Batı'nın “*en büyük, en zengin, en eski sömürgelerinin mekânı, uygarlıkları ile dillerinin kaynağı, kültürel rakibi, en derin, en sık yinelenen Öteki imgelerinden biri*” (Said, 2008: 11) olduğunu söyler. Ayrıca Said'e göre “*Amerika'nın Yakınoğu'daki (Ortadoğu'daki) alabildiğine yaygın siyasal, iktisadî etkinliği, Şark anlayışımıza büyük ölçüde damga*” (2008: 12) vurduğunu belirtir. Batılıların “*gücünü ve kimliğini*” Şark karşısında konumlandırarak kazandığını ifade eder (2008: 13). Neticede, ona göre başta Amerika başta olmak üzere Batılıların Şarkiyatçılık ile amacı, Şark'a egemen olmak, Şark'ı yeniden yapılandırmaktır. “*Olimpiyat Bebekleri*” hikâyesindeki Mis Sekün'in Türkler ve Doğulular için söylediklerine E. Said'in teorisi merkezinde bakılabilir.

3. Leh Kadınlar

Kahraman-anlatıcının Polonya-Varşova'da başından geçen hâtıralarını anlatıldığı hikâyeye, “**Küçük Yalanlar**” adını taşır. Kahraman-anlatıcının treni Sovyet Rusya ile Polonya'yı ayıran Stolpsi istasyonunda durmuştur. Trenin Varşova'ya varması gece yarısını bulur. Kahraman-anlatıcı, Varşova'ya varır varmaz Leh kadınları ile ilgili gözlemlerini aktarmaya başlar. Trenden daha henüz inerken birden “*dört yanı yüzlerce kadınla doluver[rir]*” (Koray, 2000: 36). Bu kalabalığın içerisinde “*yedi sekiz Leh kadını*” kahraman-anlatıcıya iyice yanaşır. Leh kadınlarından biri olan İrena Trohimovska, kahraman-anlatıcıya “*gözlerini dikmiş*” ve ona kendisine refakat etmesini teklif etmiştir. İrena, kahraman-anlatıcıyı “*avlamak*” (Koray, 2000: 39) için yalan söyler. Belgrad'a gitmek isteyen kahraman-anlatıcıya aktarma treninin bu saatten sonra olmadığını, bu gece Varşova'da kalmak zorunda olduğunu söyler. Kahraman-anlatıcı, İrena ile sohbeti başlayınca diğer altı Leh kadını onları yalnız bırakır. İrena ile baş başa kalan kahraman-anlatıcı tam bu sırada vakayı keser ve tıpkı Ahmet Mithat Efendi gibi okuyucuya şöyle seslenir: “*İrena Trohimovska hakkında size hiçbir şey söyleyecek değilim. İrena'yı tarif de etmeyeceğim. Hepinizin hafızasında az çok bir İrena vardır. Yalnız bu İrena daha başka türlü bir İrena çıktı*” (Koray, 2000: 37). Kahraman-anlatıcı her ne kadar İrena hakkında size bir şey söyleyecek değilim

Kenan Hulusi Koray'ın "Öteki" Kadınları: Beşer Dakikalık Hikâyeler ve Bir Yudum Su Kitaplarındaki Batılı ve Doğulu Kadınlar

dese de onu tarif eder. İrena, "delice gülen" "hatta kasıklarına bastırarak âdeta katılan", yeni tanıştığı kahraman-anlatıcının "yanına iyice sokulan" ve ona "Bütün Avrupalı kadınlar Türk erkeklerine bayılır" diyen "fıkır fıkır bir kadın[dır]" (Koray, 2000: 37-38). İrena ile geceleyin beraber olan kahraman-anlatıcı, İrena tarafından kandırıldığını ertesi gün anlar. İrena beraber geçirilen geçenin ertesi günü kahraman-anlatıcının "çenesini hafifçe okşamasının" ardından saat ikide istasyonda buluşmak üzere kahraman-anlatıcının yanından ayrılır. Kahraman-anlatıcı saatlerce İrena'yı bekler; hatta "*Vah zavallı İrena... Sakın kıza bir hâl olmasın?*" (Koray, 2000: 38) der ve kızın kendisini kandırdığı aklının ucundan bile geçmez. Kahraman-anlatıcının İrena'ya karşı bu naif bakışı İrena'yı Moskova'ya gidecek trende uzun boylu bir İsveçli ile görmesiyle sona erir. Belgrad'a vardığında âmiri ona Varşovalı kadınlar tarafından kandırıldığını şöyle söyler: "*Vah çocuğum vah, dedi, desene ki Varşova'da seni aldatmışlar... Lehistan böyledir işte... Hele Varşova kadınları.. gece trenini bekleyerek aktarma edecek yolcuları avlamaya bakarlar. Gelen yolculara aktarma postası olmadığını söyleyerek onları kendi otellerine götürürler. Tabii bindiğiniz taksiden tut da yediğiniz yemek ve yattığınız otele kadar hepsinden de yüzde alırlar*" (Koray, 2000: 39).

Kahraman-anlatıcının hikâyede "ötekileştirici" bir dil kullandığı görülmektedir. "Hepinizin kafasında bir İrena vardır" cümlesi toplumsal algıdaki Leh kadınlarına gönderme yapmaktadır. Ayrıca kahraman-anlatıcı, Leh kadınlarının konumunu okuyucunun muhayyilesine bıraktıktan iki sayfa sonra (sayfa 39'da) Leh kadınlarını bizzat kendisi tanımlamaya başlar: Yolcuları avlamaya çalışan, sahtekâr, para düşkünü, yalancı ve birçok erkekle bir arada olan düşmüş kadın. Kahraman-anlatıcı, âdeta hızını alamaz ve İrena'nın şahsından olayı çıkarıp tüm Varşova kadınlarına ve Lehistan'a sözü getirir. "Lehistan böyledir işte" diyerek bir genelleme yapar. Anthony D. Smith (2010: 17-18), bireyin kimliğini/kendisini oluşturan kategorilerden söz eder. Bu kategorilerin birincisinin cinsiyet, ikincisinin ise mekân veya ülke/toprak kategorisi olduğunu söyler. Smith, "*farklılık ve tabiyetlerin kökeninde ... cinsel sınıflamalar[ın]*" (2010: 17) bulunduğunu bireyin "*gizli ya da açık pek çok biçimlerde cinsiyet[i]*" ile tanımlandığını vurgular. Smith'e göre bireyi oluşturan ikinci rol "*mekân ya da ülke/toprak kategorisidir. Yerel ve bölgesel kimlik de özellikle modern öncesi devirlerde aynı ölçüde yaygınlık gösterir*" (2010: 18). Smith'in bahsettiği ve kendi ile öteki arasındaki sınırları çizen iki kategori de bu hikâyede kahraman-anlatıcı tarafından mevzu bahis edilmiştir. Kahraman-anlatıcının hikâyenin sonunda ifade ettiği "Lehistan böyledir işte... Hele Varşova kadınları..." cümlesi anlatıcının hem mekâna hem de cinsel sınıflamaya yönelik bir tanımlamaya gittiğine işaret etmektedir.

4. Hollandalı Kadınlar

Türk toplumunun önem atfettiği değerlerden biri de namustur. Namus kavramı da daha çok kadın ile anılır. Toplumsal algıda değil düşmüş kadının dul kadının bile olumsuz bir konumu vardır; çünkü dul kadınlar, ahlaksızlık yapması ihtimal dâhilinde olan sakıncalı kadınlardır. Türk romanındaki (1946-1960) kadın karakterleri tahlil eden Ramazan Gülendam (2006: 270), kocalarına ihanet eden, daha lüks bir yaşam arzusuyla eşlerini terk eden "namussuz" kadınların

Kenan Hulusi Koray'ın "Öteki" Kadınları: Beşer Dakikalık Hikâyeler ve Bir Yudum Su Kitaplarındaki Batılı ve Doğulu Kadınlar

"romanların sonunda genellikle bir şekilde (ölüm, boşanma veya intihar) cezalandırılı[dıklarını]" vurgular. Buna "karşılık karılarını aldatan erkeklere genelde aynı muamelenin yapılmayışı dikkat çekicidir. Bu durum, toplumdaki sürekli kadını suçlayıp erkeğe hoşgörü ile yaklaşan geleneksel namus anlayışı ile paralellik gösterir" (2006: 270). Kenan Hulusi Koray'ın *Beşer Dakikalık Hikâyeleri*'nde ise, "cezalandırılan" karakterler, kadınlar değildir. Kandırılan, parası yenilen, yalan söylenen ve tongaya düşürülen erkek karakterlerdir. "Küçük Yalanlar" hikâyesinde kahraman-anlatıcı, Leh bir kadın tarafından kandırıldığını hikâyenin sonunda anlar. Benzer bir durum kitaptaki "**Yolda**" hikâyesinde de vardır. "Yolda" hikâyesindeki "öteki" kadın, Hollandalı Rike'dir. Hikâye, Avrupa'dan dönen bir talebenin anlattıkları üzerine kuruludur. İsmi zikredilmeyen talebe, Roma'ya üç saat mesafede olan Peruzya'ya dünyanın farklı farklı yerinden İtalyanca öğrenmek için birçok insanın geldiğini söyler. Bunlardan biri de Rike'dir. Rike, henüz hikâyenin girişinde şöyle tanıtılır: "*Matmazel Rike, burada göz aşinalığı ettiğim bir tanıdıktı. Bir Hollandalı idi. Yegâne maksadı iki ay içinde İtalyanca'yı öğrenmek, Danonçiyoyu okumak, bir de şimâli İtalya ile cenubi İtalya arasındaki farkı etüd etmektir. Matmazel Rike'nin bu son arzusuna gülmeyiniz. Hakikaten asıl olan şimâllilerle meselâ Napoli İtalyanları arasında mühim bir ahlâk ve an'ane farkı vardır*" (2000: 83). Talebe, Rike'nin İtalya'da bulunma amacını söylemesinin ardından onun "hoşuna giden" hareketlerini sıralamaya başlar. "*Rike benim için ideal bir tip*" (2000: 85) diyen talebe, onun hareketlerini seyre dalar. Onun saçlarını taramasını, dudaklarını tazelemesini izler. Talebeye göre bunlar, "bir kadının en hoş hareketleridir". Çünkü kadının "tarak ve ruj kullanımı" onun "şahsiyeti hakkında fikir" verir. Kadının hareketlerini izleyen talebe, bir yandan da "*Rike ile bir gecelik flörtün*" unutulmaz hâtırasını düşlemektedir (2000: 85). Talebe ile Rike'nin tren yolculuğundaki sohbetleri gittikçe daha samimi bir hâl alır. "Simsıkı otururlar" ve "etleri birbirlerine bağlanmış" gibidirler. Siyasetten spora birçok konuda ne düşündüklerini birbirlerine aktarırlar. Tren, Belgrad'a gelince talebe, Rike'nin gerçek yüzünü anlar. Belgrad'da kırk dakika kadar dolaşan talebe, trene geri dönerken Rike'yi "iri yapılı bir Yugoslav erkeği" ile görür. Yaşadığı hâdise karşısında çok şaşırarak talebe, bu hayreti hikâyenin sonunda şöyle dile getirir: "*Matmazel Rike bir casus olsun!... Bunu hiç ümit etmiyordum. Sonraları aldığım bir habere göre, Rike iki Alman casusu ile mübadele edilmiş!*" (2000: 87).

Hollandalı Rike casus, Leh kadını İrena sahtekâr, Rus Zinoşka hayat kadınıdır. Kenan Hulusi'nin *Beşer Dakikalık Hikâyeler* kitabındaki "öteki" kadınlar, olumsuz yönleri ile ön plana çıkmaktadırlar. Esasında bu, sorgulanması gereken bir durumdur. Bu kadınlar, niçin hep olumsuz yönleri ile tebarüz etmektedirler? Neden kadınları cinsel bir meta olarak gören Türk erkekleri hikâyenin sonunda aldanmaktadır? Türk erkekleri, aldatılmış karakterler olarak gösterilen "mağdur" karakterlerdir; Türk erkeklerinin hiç mi kötü yanları yoktur? Gayri ahlakî davranışlar gösteren Rus, Leh veya Hollandalı kadınlar casus, sahtekâr ve para düşkünü olabiliyorken Türk erkeklerinin hiç mi kötü veya olumsuz denebilecek davranışları yoktur? Esas sorulması gereken soru ise, kötü karakterlerin neden "yabancı" ve "kadın" olduklarıdır? İhtimal, düşmüş kadınların gayrimüslim kadınlardan seçilmesi, Kenan Hulusi'ye cinsellik hakkında yazmak isteklerini daha

Kenan Hulusi Koray'ın "Öteki" Kadınları: Beşer Dakikalık Hikâyeler ve Bir Yudum Su Kitaplarındaki Batılı ve Doğulu Kadınlar

rahat ve geniş bir imkân sağlamıştır. Bu durum Tanzimat romanından itibaren muayyendir. Gökçek (2012: 87) Ahmet Mithat Efendi'nin *Henüz On Yedi Yaşında* romanıyla fuhşun Osmanlı'da bulunmayıp Batı'dan ithal edildiğini tezini işlediğini, fuhuş için bir Rum kadınının kullanıldığını ve bu durumun da yazara kolaylık sağladığını vurgular. Kötü karakterin "yabancı" olmasının yanı sıra "kadın" olması da dikkat çekicidir. Kenan Hulusi'nin küçük yaşlardan itibaren ailevi sorunlar yaşadığı bilinmektedir. Kenan Hulusi'nin babası, ikinci bir evlilik yapar ve üvey anne ile anlaşamayan Kenan Hulusi, babasının evini terk eder.⁵ Ömer Seyfettin, "Maarif ve Kadınlar" adlı yazısının girişine Halide Edip Adivar'dan iktibas ettiği şu ifadeyi koyar: "*Beşiği sallayan el, âleme hükmeder*" (Ömer Seyfettin, 2001: 93). Kenan Hulusi'nin beşiğini sallayan annesinden mahrum olması, üvey anne ile yaşamak zorunda olması ve onunla anlaşamayıp evden gitmesi, yani dünyada kendisine yön gösterecek ilk kadından-annesinden- mahrum olması onun kadınlar hakkındaki fikirlerine tesir etmiş olabilir.

Sonuç

Kenan Hulusi Koray, "Yedi Meşaleciler" in tek hikâyecisidir. Daha çok şair kimliği ile tanınan Kenan Hulusi, şiirin yanı sıra roman, hikâye, fıkra, eleştiri ve deneme türünde de eserler kaleme almıştır. Kenan Hulusi'nin özellikle *Servet-i Fünûn* dergisinde ve *Vakit* gazetesinde tefrika edilen birçok hikâyesi vardır. *Vakit*'te neşredilen *Beşer Dakikalık Hikâyeler*'de, "gayrı Türk" birçok kadın karakterden söz eder. Kitaptaki Batılı kadınların neredeyse hepsinin ortak bir özelliği vardır: Fizikî güzellikleri ile ön plana çıkmaları ve düşmüş kadın olmaları. "Öteki" olarak resmedilen Batılı kadınların milliyetleri değişir ama onların "düşkün olma durumu" değişmez; Rus, Amerikalı, Leh ve Hollandalı kadınlar şehvetengiz karakterlerdir. Bunlardan bazıları para düşkünü oldukları gibi kimisi de Hollandalı Matmazel Rike örneğinde olduğu gibi casustur da. Kenan Hulusi, Batılı kadınların "para düşkünü olmalarını", "kaltaklıklarını" ve hatta "casus" olmalarını tenkit etmez; Ahmet Mithat Efendi⁶ gibi tek gecelik ilişkileri, fuhşiyatı

⁵ Niyazi Meşe (1996), *Kenan Hulusi Koray'ın Hikâye ve Romanlarında Şahıslar*, Selçuk Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi, Konya.

⁶ Ahmet Mithat Efendi, kadınların kötü yola düşmesinin sebebinin "Avrupalılaşmak" olduğunu vurgular. *Henüz On Yedi Yaşında* adlı romanında Müslümanlıkta zina olmadığını, zinanın yasak olduğunu şu sözlerle vurgular: "*Kuran-ı Kerim'de zinâ yapan kadın ve erkekler için ceza belirlenmiştir. Hem de ne ceza! Bekârlarsa yüzer değnek, evliyseler recmle idam!*" (Ahmet Mithat Efendi, 2003: 197). Ahmet Mithat Efendi'ye göre bu "iğrenç şey" Frenklikten gelmiştir: "*Ben diyorum ki Türklükte ve İslâmlıkta ve Osmanlılıkta bu iğrenç şey yoktur; Frenklikten gelmiştir. O şapkalar yok mu şapkalar? İşte onlar herhangi memlekete girmişlerse orada bu pislik türemiştir*" (2003: 197). Ahmet Mithat Efendi, "pislik" diye tanımladığı fuhuş âlemini sadece İslâmiyet'e değil Hıristiyanlığa da ait olmadığını ifade eder. "*Hıristiyan'da olsun, asıl olarak bu kötü âdetin bulunmadığına ve yalnızca Avrupalılarla birlikte İslâm'da olsun, memleketimize girmiş olduğuna asla şüphe etmem*" (2003: 198). Asıl sorunun Hıristiyanlıkta değil; Frenkleşmekte olduğunu vurgulayan Ahmet Mithat Efendi, Müslümanlara yakıştıramadığı fuhşu yerli Hıristiyanlara da yakıştıramaz. "*Ben dedim ki, bizim yerli Hıristiyanlarda bile bu kötü görenek yokken,*

Kenan Hulusi Koray'ın "Öteki" Kadınları: Beşer Dakikalık Hikâyeler ve Bir Yudum Su Kitaplarındaki Batılı ve Doğulu Kadınlar

mesele edinmez. Kenan Hulusi, Batılı kadın karakterlerin davranışlarını eleştirmez; fakat burada bizim dikkat çekmek istediğimiz husus neden düşmüş kadınların hep Batılı kadınlardan seçilmiş olduğudur? Rus kadınlarının şehvetten başka çağrıştırdığı kavram yok mudur? Amerikalı kadınların niçin hepsi de gayri ahlâkî davranışlar sergilemektedir? Kenan Hulusi'nin diğer hikâyeye kitaplarına bakıldığında da benzer bir durum vardır. *Bir Otelde Yedi Kişi*'deki "Vallah Billah Yok" hikâyesinde, *Yaz ve Aşk Hikâyeleri*'ndeki "R.B.K. Pansiyonu" hikâyesinde, Rus kadın kahramanların hemen hemen hepsi düşmüş kadınlardır. İşin ilginç yanı, benzer bir durum Kenan Hulusi'nin "Bir Yudum Su" kitabındaki Doğulu kadınlar, daha doğrusu Arap kadınları için de geçerlidir. Kenan Hulusi'nin yer yer oryantalist bakış açısıyla ötekileştirdiği Arap kadınlarının ayırıcı vasfı dış güzelliği ve şehvete düşkün olmalarıdır.

Son olarak *Beşer Dakikalık Hikâyeler*'de dikkat çeken bir diğer husus, hikâyelerin mekânıdır. Hikâyelerde en çok bahsedilen mekân, otel odalarıdır. Neredeyse bütün hikâyelerde erkek karakterler, kadınlarla tek gecelik ilişki peşindedir. Hikâyelerde, otel odalarında birlikte olunan Rus, Amerikalı, Leh ve Hollandalı kadınlar anlatılır. Ayrıca, düşmüş kadın olma durumu "öteki" kadınlar için geçerli iken, gayri ahlâkî olan Türkler ise Türk kadınları değil; Türk erkekleridir. Türk erkeklerinin "gayri ahlâkî" davranışları vardır. "*Oda Hizmetçisi*" hikâyesinde görüldüğü üzere, anlatıcı oda hizmetçisi ile beraber olmak istemektedir. Anlatıcıya göre otele giden bir erkeğin ilk düşündüğü, "hizmetçiyi bastırmaktır" (2000: 53). "*Satılık Kısırak*" hikâyesinde ise, Anadolu'daki çarpık aile ilişkisinin konu edilir. Cuma Ovası köylerinden biri olan Kesre'de yaşayan Zülfü Çavuş'un arkadaşı Ahmet'in "karısında gözü" vardır (2000: 59). Bu durum, bütün köylü tarafından da bilinmektedir. Neticede, gayri ahlâkî davranışlar, Türk erkeğine ya da Türk olmayan "öteki" kadınlara has bir davranıştır Koray'a göre. Fazıl Gökçek (2012: 157), Tanzimat dönemi romanlarında ahlaksızca ve kanun dışı işlerde daha çok gayrimüslimlerin olduğunu söyler. *Beşer Dakikalık Hikâyeler*'den hareketle Tanzimat dönemindeki rol paylaşımının, kadınlar açısından, Cumhuriyet döneminde de devam ettiğini söylemek mümkündür.

şapkalar türediği zamandan beri bu da türemiştir?" (2003: 200). Ahmet Mithat'a göre iffetini koruyan Anadolu Ermeni kadınların Müslümanlardan farkı yoktur: "*Ermeni karılarının dünkü güne kadar yaşmaklı olduklarını unuttuk mu? Hâlâ Anadolu ve Arabistan'da Hıristiyan karılarının İslâm(lar) kadar örtülü olduklarını görmüyor muyuz? (...) Evet, dediğim gibidir! Doğu kavimlerini, Batulular bozmuştur*" (2003: 200). Neticede Ahmet Mithat Efendi'nin "pislik", "kötü görenek" "iğrenç" gibi kelimelerle betimlediği fuhuş alemine yönelik eleştiriler, Kenan Hulusi'nin hikâyelerinde görülmemektedir. Kenan Hulusi'nin *Beşer Dakikalık Hikâyeler*'deki kimi başkahramanlar, Ahmet Mithat'ın eleştirdiği "Frenkçe" hayatı yaşayan, tek gecelik ilişkiler peşinde koşan karakterlerdir. Bu karakterlerin tek gecelik ilişkilerindeki ortakları ise, "Frenk" kadınlarıdır.

Kenan Hulûsi Koray'ın "Öteki" Kadınları: Beşer Dakikalık Hikâyeler ve Bir Yudum Su Kitaplarındaki Batılı ve Doğulu Kadınlar

Kaynakça

- AHMET MİTHAT EFENDİ (2003). *Henüz Onyedî Yaşında*, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2010). *Kötülüğün Şeffaflığı*, (Çeviren: Işık Ergüden), Ayrıntı Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2012). *İmkânsız Takas*, (Çeviren: Ayşegül Sönmezay), Ayrıntı Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- GÖKÇEK, Fazıl (2006). *Osmanlı Kapısında Büyüme Ahmet Mithat Efendi'nin Hikâye ve Romanlarında Gayrimüslim Osmanlılar*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- GÖKÇEK, Fazıl (2012). *Küllerinden Doğan Anka Ahmet Mithat Efendi Üzerine Yazılar*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- GÜLENDAM, Ramazan (2006). *Türk Romanında Kadın Kimliği (1946-1960)*, Salkımsöğüt Yayınları, Konya.
- MEŞE, Niyazi (1996). *Kenan Hulûsi Koray'ın Hikâye ve Romanlarında Şahıslar*, Selçuk Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi.
- MİLLAS, Herkül (2005). *Türk ve Yunan Romanlarında "Öteki" ve Kimlik*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- KORAY, Kenan Hulûsi (2000). *Beşer Dakikalık Hikâyeler*, (Hazırlayan: M. Kayahan ÖZGÜL), Timaş Yayınları, İstanbul.
- KORKMAZ, Ramazan (2004). *Aytmatov Anlatılarında Ötekileştirme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*, TÜRKSOY Genel Müdürlüğü, Yayın No: 24, Ankara.
- Ömer Seyfettin (2001). *Bütün Eserleri- Makaleler 1*, (Hazırlayan: Hülya Argunşah), Dergâh Yayınları, İstanbul.
- SAİD, Edward W. (2008). *Şarkiyatçılık – Batı'nın Şark Anlayışları*, (Çeviren: Berna Ülner), Metis Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.
- SMITH, Anthony D., (2010). *Millî Kimlik*, İletişim Yayınları, (Çeviren: Bahadır Sina Şener) 6. Baskı, İstanbul.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi (2003). *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, 10. Baskı, İstanbul.

*Kenan Hulusi Koray'ın "Öteki" Kadınları: Beşer Dakikalık Hikâyeler ve Bir
Yudum Su Kitaplarındaki Batılı ve Doğulu Kadınlar*